

1460

ՆՈՒԷՐ
ԳԱՂԱՆԴԻ

ՊԵՏԻԿԻ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1865

Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

30

ጣፍሰት

Պ Ե Տ Ի Կ

ԿԱՄ

Զ ԳՈՂԱԿԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

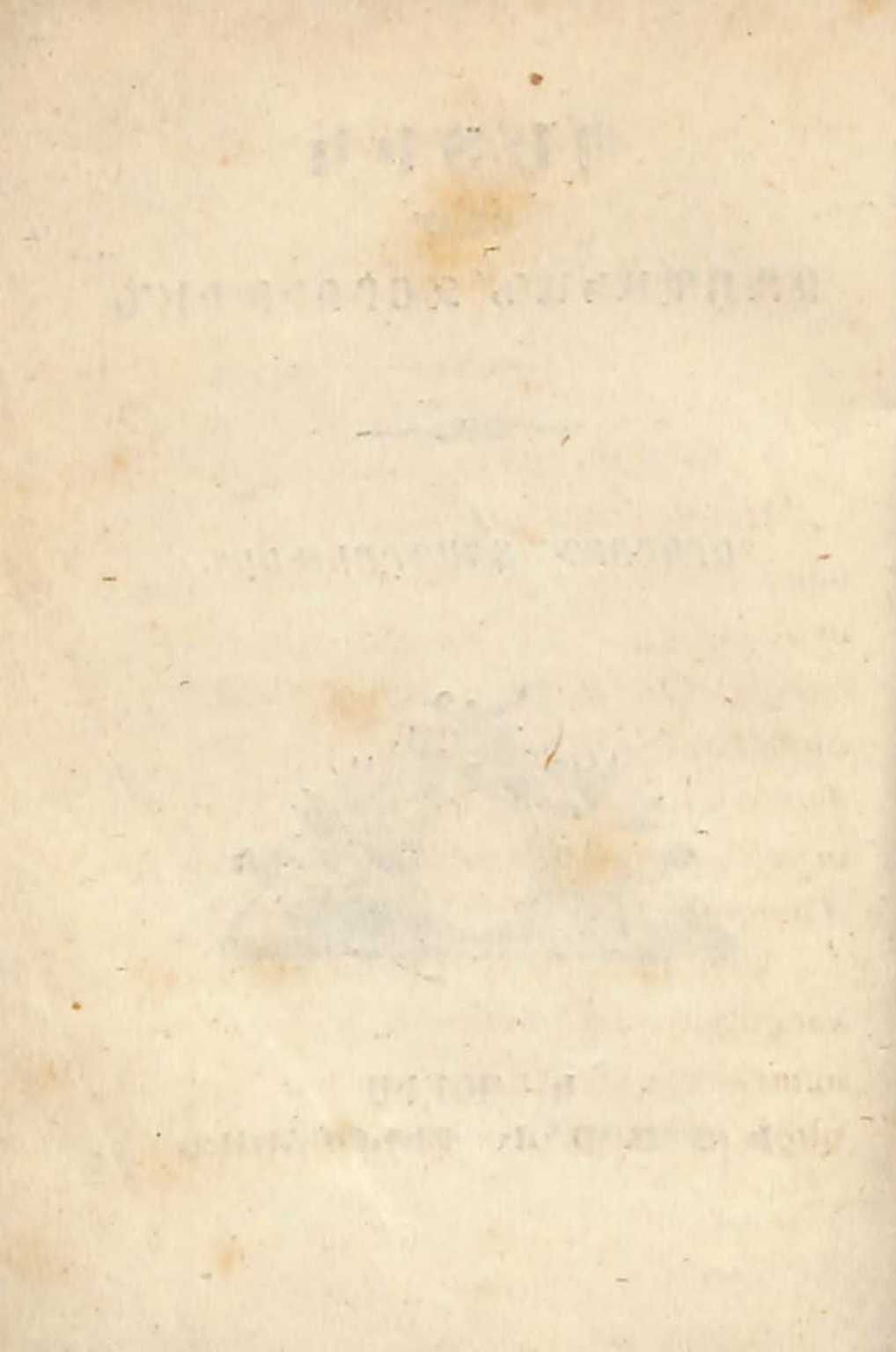

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ.-ՊՕԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՔԻՒՐԻՃԵԱՆ

ՈՒՂԵՐՁ

ԱՌ

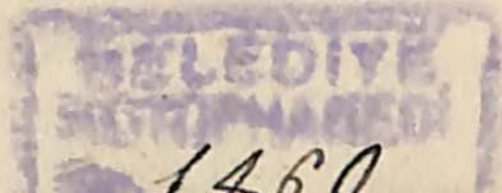
Հ Ա Յ Մ Ա Ն Կ Տ Ի Ն

Սիրելի՛ սղաք.

Ասենօք ես ալ ձեզի պէս փոքր
սղայ էի: Ան ասեն շատ բաներ կային
որոնց խելքս չհասնելով կը ցանկայի
սորվիլ ու հասկընալ, բայց անոր ասոր
ծանձրութիւնն սալու վախէն չէի հա-
մարձակեր մէկու մը բան հարցնել.
ուսի՛ շատ ասեն սրտում եւ յուսահատ
մնացած էի:

Երբ մեծցայ ու զիտնալու բաները
սորվեցայ, սղայութեան քաշած դժ-
ուարութիւններս միտքս բերելով ու-
զեցի որ ձեզի աս մասին ծառայու-

Թիւն մը ընեմ, որպէս զի՛ չըլլայ որ
դուք ալ ինծի պէս նոյն դժուարու-
թիւնները քաշէք:

Ուսի եթէ աս գրքոյկովս ձեզի
օգնութիւն մը ըրած ըլլամ, զիսնաք
որ՝ բոլոր աշխատանոցս փոխարէնն ա-
նով առած պիտի ըլլամ:

ՊԵՏԲԿԷ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

ՊԵԼԿՐԱՏ գիւղը Պետիկին նստած տանը ետին գեղեցիկ պարտէզ մը, եւ պարտէզին մէջն ալ ջրհան (թուլումպա) մը, ու անոր առջին ալ մարմարիօնէ գեղեցիկ տաշտ (թէքնէ) մը կար:

Աս տաշտին մէկ քովէն ալ ծակ մը կար՝ ուստի պէտք չեղած ջուրերը հոսելով կ'երթային:

Պետիկը շատ ատեն կը դարմանար, թէ ջրհանին թեւը երերցնելով ինչպէս կ'ըլլայ որ ջուրը ջրհանէն վեր կ'ելլէ, կամ թէ ջուրն ուստի կու գայ :

Աս բանին համար կ'երթար շատ ատեն ջրհանին ծակէն ներս կը նայէր որ տեսնէ կամ հասկընայ . բայց ներսը մութ ըլլալով, խեղճ տղան բան մը չէր տեսներ : Անկէ դէպ 'ի տաշտին քովի ծակը կը դառնար : Այն կը որ ծակին վերայ գլուխը ծռելով, կ'ուզէր իմանալ թէ ջուրն անկէ ուր կ'երթայ . բայց հոն ալ մութ ըլլալուն համար, բան մը չէր հասկընար : Իրեն անանկ կու գար, թէ քարի կտորուանք կը տեսնէր . ըսել է թէ մէջը խորունկ չէր :

Ինչ եւ իցէ, Պետիկը աս ծա-
կը գոցել կ'ուզէր, որպէս զի տաշ-
տը ջրով լենայ, եւ մեծ աւա-
զանի մը պէս ըլլայ, որ իրեն շի-
նած աղուոր ու առագաստաւոր
նաւակն անոր մէջը քալեցնէ: Ա-
սոր համար քարի եւ աղիւսի
(Ժուղլա) կտորուանքներ իրարու
վրայ դիզելով կը ջանար որ ծա-
կը գոցէ, այլ ինչ որ ըրաւ գլուխ
չելաւ: Ինքը մէկ կողմէն ջուր
կը քաշէր, բայց մէկալ կողմէն
ան դիզած քարերուն քովերէն
ջուրը կը փախչէր կ'երթար:

Խեղճ տղան յոգնելով՝ յուսա-
հատութեան մէջ էր. բայց Յով-
հան անուն ծառան, որ տղուն
հօրը հաւատարիմն էր, տղուն աչ-
խիստ բարեկամ, տեսնելով անոր

աշխատանքն ու յուսահատութիւնը՝ կսկծաց, եւ ուզեց որ անոր կամքը կատարէ. ուստի՝ հասարդ փայտ մը առաւ, դանակով տաշեց, մինչեւ որ փայտը տաշտին ծակին յարմարացուց, ու անիկա մէջը թխելով, « Ջրհանը քաշէ, ըսաւ Պետիկին. տեսնենք հիմայ ալ Ջուրը դուրս կը վազէ մի » :

Փայտը աղէկ մը կլոր տաշուած չըլլալուն համար, քովերէն Ջուր կ'անցնէր (սըղմիշ կ'ըլլար), թէպէտ առջինին չափ շատ չէր վազէր : Ջուրը բոլորովին դուրս չվազցունելու համար՝ ծառան ծոցէն լաթի կտոր մը հանեց, ու տաշած փայտին վրայ պլլելով, պինդ մը ծակին մէջ թխեց ու դարձաւ տղուն ըսաւ ուրախու-

թեամբ, « Ահա ձիւթով ալ ծեփեցի (խափ-իւր ետ), ալ ջուրը վազելիք չունի » :

« Ձիւթով ծեփեցիր • ձիւթով ծեփելն ինչ է » հարցուց Պետիկը :

« Ձիւթով ծեփել ինչ ըլլալը չեմ գիտեր, ըսաւ Յովհանն • նաւերը փայտէ եւ տախտակներէ շինուած են • ան փայտերը կամ տախտակները որ իրարու քով գամուած են, որչափ ալ խիտ խիտ (սըխը սըխը) գամուած ըլլան, ջուրը միջոցներէն (արալըխներէն) ներս կրնայ մտնել • ուստի՝ պէտք կ'ըլլայ այն միջոցները պինտ մը թխել, ու վրան ալ կպրով (զիֆթով) ծեփել • ահա ասոր կ'ըսեն ձիւթով ծեփել » :

« Ուրեմն Յովհանն եղբայր, ը-

սաւ Պետիկը խնդալով մը . սա ծեփուածէն ետքը՝ ջուրը ան պիտի չկրնայ տաշտէն փախչիլ , այնպէս չէ » :

Յովհանն ալ տղուն ուրախութիւնը տեսնելով , ըսաւ . « Ոչ , ալ հոգ մի՛ ըներ , ահա քեզի ծով մը . դու ալ նաւապետ եղի՛ր , ու մինչեւ իրիկուն խաղան , եթէ կ'ուզես՝ ծովուդ անունը Սեւ ծով դի՛ր , քանզի կը տեսնես որ տաշտին ջուրը պղտոր է . եւ նաւակիդ անունն ալ ՄԱՍԻՍ դի՛ր :

« Բանդ նայէ , մէկ օրուան նաւապետութիւնն ալ նաւապետութիւն է » :

« Ինչո՞ւ մէկ օրուան , Յովհան եղբայր » հարցուց Պետիկը :

« Անոր համար որ մինչեւ ի-

ըիկուն հանդերձներդ պիտի թըրջես, ու իրիկունը մայրդ հանդերձներդ թըրջած տեսնելուն պէս, ալ թող պիտի չտայ, որ նաւապետութիւն ընես» :

« Ինչո՞ւ համար հանդերձներս պիտի թըրջեմ, ըսաւ Պետիկը պարծենալով. կարծես թէ ես այդքան փոքրիկ տղայ եմ» :

« Է՛հ, կը տեսնես. ես ալ հոս եմ, դու ալ. ես ուրիշ շատ տըղաք տեսած եմ. բոլորն ալ կ'ուզեն ջուրի հետ խաղալ, այլ մէկը տեսած չեմ որ զգուշութիւն ընելով հանդերձները չթըրջէ» :

Այս ըսելով, տղուն բարեկամը ձգեց դէպ 'ի տուն գնաց :

Պետիկը բան մը չըսաւ, այլ ձեռքի բարակ դաւաղանովը նա-

ւակը քալեցընելու կը նայէր, ու
անոր ընթացքին վրայ կ'ուրա-
խանար:

Տղուն մայրը՝ պարտէզին վրայ
նայող պատուհանին քով նստած
կար կը կարէր, աչքն ալ տղուն
վրայէն պակաս չէր ըներ: Քիչ մը
ատեն ետքը տեսաւ որ Պետիկը
նաւակին հետ խաղալու տեղ՝ ծռած
բանի մը ուշադրութեամբ կը նա-
յէր. ու ձեռքի գաւազանն ալ ջու-
րին կը դպցնէր ու վեր կը վերցը-
նէր: Աղէկ մը նկատելէն ետքը,
« Պետիկ, ինչ բանի դբաղած ես »
ըսելով պատուհանէն ձայն հանեց:

Պետիկը իր մօրը ձայնն առնե-
լուն պէս, գլուխը վեր վերցուց
ու ըսաւ « Մայր իմ, մայր իմ, վար
եկու որ տեսնես. գաւազանս ջու-

րին մօտեցուցածիս պէս, ջուրը
գաւազանին ծայրը կը ցատկէ » :

« Աղէկ տղան, ըսաւ մայրը :
հիմայ ձեռքս կար ունիմ, վար
չեմ կրնար գալ, այլ դուն վեր
եկու, հետդ ալ ամանով մը ջուր
բեր, որ այդ նոր գիւտդ տեսնեմ » :

Պետիկը իսկոյն գնաց սկաւա-
ռակ (քեասէ) մը գտաւ, ու մէջը
ջուր լեցնելով առաւ մօրը տարաւ.
ու անոր աչքին առջեւն ալ երբ
նոյնպէս գաւազանին ծայրը ջու-
րին մօտեցուց, տեսաւ որ ջուրը
գարձեալ վեր կ'ելլէ, ու գաւա-
զանին ծայրին վրայ կաթիլի մը
ձեւով կը մնայ. տղան դարմանա-
լով մօրը հարցուց թէ « Ինչո՞ւ ա-
սանկ կ'ըլլայ » :

Ան ալ « Չեմ գիտեր » ըսաւ :

« Ձեա գիտեր » կրկնեց տղան ,
 ալ աւելի դարմանալով . ինչու որ
 ինք անանկ կը կարծէր թէ մայրն
 ամեն բան գիտէ , եւ պզտիկ տղոց
 ալ կրնայ սորվեցնել :

« Ինչու այդ ատանկ կ'ըլլայ չեմ
 գիտեր տղաս . բայց այնքան գի-
 տեմ թէ՛ այդ ատանկ կ'ըլլայ , ու
 ատոր նման ուրիշ շատ բաներ ալ
 կան , անոնք ալ ասանկ կ'ըլլան :
 Նայէ սկաւառակին բոլորտիքը ,
 ինչպէս ջուրը բարձրացած , կամ
 քիչ մը վեր ելած է » :

Պետիկը աչքը սկաւառակին
 մէջ տնկելով , տեսաւ որ իրաւ
 սկաւառակին բոլորտիքը ջուրը
 քիչ մը վեր ելած է , դարմանա-
 լով հարցուց մօրը թէ՛ « Ասոր աս-
 անկ տեսնուելուն կամ իսկապէս

ասանկ ըլլալուն պատճառն ինչ է» :

Մայրը պատասխանեց. « Ատոր
ալ պատճառը չեմ գիտեր . բայց
փիլիսոփայները կամ գիտունները
Յֆսղ-Նե-ն կ'ըսեն այդ բանին » :

« Ի՞նչ , ըսաւ Պետիկը , խնդա-
լով . Յֆսղ-Նե՞ն . ցատկողութիւն
ըսէ , Մայր իմ , որ վայլէ . չե՞ս
տեսներ որ վեր կը ցատկէ » :

« Այո՛ այդպէս է , բայց ձգո-
ղութիւնն ալ նոյն բանը կ'իմա-
ցընէ . ինչու որ երբ երկու բան
իրար կը քաշեն , կամ իրարու մօ-
տենալ կ'ուզեն՝ ձգողութիւն կ'ըս-
ուի : Կեցի քեզի հասկցընեմ » ը-
սելով , ելաւ սնտուկէն երկաթի մը
կտոր հանեց , ու դարձաւ Պետի-
կին ըսաւ , թէ « Աս կը տեսնես ,
ասոր մագնիս (մխլատըզ) կ'ըսուի .

նայէ հիմայ ինտոր սա ասեղն ի-
րեն պիտի քաշէ » :

Արդարեւ երբ մագնիսը՝ սեղա-
նին վրայ դրուած ասեղին մօտե-
ցուց, մէյմ'ալ նայիս ասեղը մէ-
կէն դէպ 'ի մագնիսը վազեց ու ա-
նոր փակաւ կեցաւ :

Պետիկը աս բաներուն զարմա-
ցած կեցած էր, աչքն ալ սկաւա-
ռակին վրայէն չէր վերցնէր, ին-
չու որ շիտակը մօրը խօսքերուն
ու ցըցուցած բաներուն աղէկ մը
խելքը չէր հասնէր :

Մայրն ալ տղուն շփոթութիւնը
տեսնելով, հարցուց, « չհասկցամ » :

« Այո՛, մայր իմ՝ ըսածներդ հաս-
կըցայ, բայց ինչպէս կ'ըլլայ որ
ջուրը գաւաղանին ծայրը կը փակ-
չի՛ այն չհասկըցայ » :

« Ինչպէս որ ասեղը մագնիսին
 վազեց, ու անոր փակաւ կեցաւ,
 ջուրն ալ անոր պէս եղաւ: Ինչ
 որ անոր մօտեցնես կամ դպցնես՝
 կը ձգուի »:

« Բայց ինչո՞ւ կը ցատկէ, կամ
 քու ըսածիդ պէս, և յէ՞տ » հար-
 ցուց Պետիկը:

« Ինչուն չեմ դիտեր, ըսաւ մայ-
 րը. աս իրիկուն հայրդ պիտի դայ,
 անոր հարցուր, ան քեզի կրնայ
 հասկըցնել »:

Պետիկը « շատ աղէկ » ըսելով,
 սկաւառակն առաւ վար տարաւ.
 ու մէջի ջուրը տաշտին մէջ պար-
 պեց: Ետքը դարձաւ նայեցաւ որ
 սկաւառակին մէջ թաց է. ու քա-
 նի որ ամանն ասդին անդին կը
 դարձնէր, մէջի մնացած ջուրերն

ալ սկաւառակին բոլորտիքը կը շրջէին :

Աս բանն անոր նոր զարմանք բերաւ . կարծես թէ բնաւ առաջ տեսած չէր թէ այս ասանկ կ'ըլլայ : Անոր զարմացումն աս էր թէ՛ ինչպէս կ'ըլլայ որ ամանը գլխի վայր դարձնելէն ետքը , տակաւին մէջը ջուր կը մնայ : Ինք կը կարծէր թէ՛ բոլոր ջուրը պարպուելու էր, ու ամանն ալ չոր մնալու էր :

Աս մտածմունքին մէջ եղած ատեն , Սրբուհի անուն տանն աղախինը եկաւ , որ ջրհանէն ջուր հանէ : Աղջիկը տեսնելով , որ Պետիկը ձեռքը սկաւառակ մը առած , ուշադրութեամբ մէջը կը նայի , հարցուց . « Ի՞նչ կը փնտռես ատոր մէջ » :

Պետիկը պատասխան չտուաւ ,
այլ ամանն ասդին անդին դար-
ձնելու ետեւ էր , ու ջուրերուն
վազքը կը դիտէր :

Աղջկան հետաքրքրութիւնն
աւելի շարժեցաւ . ուստի նորէն
հարցուց . « Ի՞նչ կը նայիս » :

Պետիկը մտատանջութեամբ
դարձաւ ըսաւ . « Ոչինչ . ինչ պի-
տի նայիմ , դու ալ նայէ որ տես-
նես : Ես կարծեցի թէ սկաւա-
ռակը գլխի վայր դարձնելով , բո-
լոր ջուրը մէջէն պիտի պարպուի
ու երթայ . այլ տես , դեռ մէջը
ջուր կայ » :

« Ի՞նչ , մտ է . ըսելով աղ-
ջիկը սկսաւ խնդալ . ես ալ կար-
ծեցի թէ նոր բան մը տեսած ես .
ատ ջուրն է որ . . . » :

« Հապա ինչ է » ըսաւ Պետիկը համբերութեամբ :

« Ի՞նչ պիտի ըլլայ . քիչ մը թաց է . եթէ սրբես՝ կը չորնայ » :

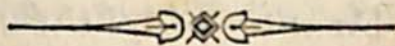
« Թացը ջուր չէ . եւ եթէ թացը ջուր է , ըսել է թէ բոլոր ջուրը մէջէն պարպուած չէ : Ըսենք թէ աս ջուրին տեղը սկաւառակիս մէջ լեցուն բրինձ ըլլար . սկաւառակը գլխի վայր դարձուցածիս պէս՝ մէջը հատ մը բրինձ կը մնար մի : Ուրեմն ջուրն ինչո՞ւ կը մնայ » ըսելով Պետիկը սկսաւ աղջկանը հետ հակաճառութիւն ընել :

Աղջիկն ասանկ բաներու միտք յոգնեցնելու սորված չըլլալով՝ մէկէն « է՛յ չեմ գիտեր , ես ատանկ խենթումենթ խօսքեր չեմ հաս-

կընար » ըսելով առաւ քալեց .
 ու անանկ ընելն ալ շատ աղէկ ե-
 դաւ . ինչու որ՝ Պետիկին հարցու-
 ցածը փրկիսօրհայական խնդիր մըն
 էր , եւ փրկիսօրհայութիւն չսոր-
 վողն ալ չէր կընար անոր պա-
 տասխան տալ :

Ինչ եւ իցէ , Պետիկը այս փր-
 կիսօրհայական մտածմունքներովն
 ու քննութիւններովը , երբեմն եր-
 բեմն ալ ՄԱՍԻՍ նաւակին ու Սեւ
 ծովուն հետ խաղալով , ժամա-
 նակն անցուց ու իրիկուն ըրաւ :

Սրեւը մարը մտնելու վրայ էր ու լերանց գլուխներուն վրայ միայն անոր վերջին շառաւիղները կ'երեւային, երբ Պետիկը տեսաւ որ անդիէն ծառերուն մէջէն հայրը ձիով կու գայ :

Տղան խկոյն վաղեց գնաց որ բարեւ տայ, ու քովը մօտեցածին պէս, խոնարհութեամբ ձեռքը պագաւ, ու ձեռքէն բռնելով հետը տուն գնաց :

Երբ հայրը եկաւ նստաւ, տղան գնաց ծխափայտը բերաւ, ու հօրը տուաւ . կրակն ալ վրան դրաւ, ապա ինքն ալ ելաւ անոր քով նստաւ, ու համբերութեամբ

կ'սպասէր որ հայրը աղէկ մը հանգ-
չի, եւ ետքը ցերեկուրնէ հետա-
քրքիր եղած բաներն անոր հար-
ցընէ :

Հայրը տղուն երեսը նայելով
հասկըցաւ թէ բան մը ըսել կ'ու-
զէ . որչափ յոգնած ալ էր, ու եր-
կար բարակ հակաճառութիւն ը-
նելու կարողութիւն չունէր, որ-
դին շատ սիրելուն համար՝ չու-
զեց որ տղան անձկութեան մէջ
մնայ : Ուստի դարձաւ ըսաւ « Պե-
տիկ, երես շատ կը նայիս . նորէն
բանի մը հետաքրքիր եղած կ'ե-
րեւաս, ինչ է ըսէ, տեսնեմ » :

Պետիկը թէեւ աս թոյլտուու-
թիւնը հօրմէն առաւ, հօրը յոգ-
նած ըլլալը գիտնալով չէր ուզեր
որ իր տղայական հարցմունքնե-

բովն անոր ճանճրութիւն տայ ինչու որ աղէկ գիտէր թէ՛ մէկը նեղացնելու բան մը ընելը կամ ճանճրացնելը քաղաքավարութեան գէմ է : Անոր համար տղան շնորհակալ ըլլալով, ըսաւ . « Իրաւ քանի մը բան ունիմ հարցնելու ու սորվելու , այլ վնաս չունի , հրամանքդ աղէկ մը յոգնութիւնդ առնելէն ետքը թող ըլլայ » :

Տղուն աս կերպ քաղաքավար պատասխանը շատ հաճոյ եղաւ հօրը , եւ ուզելով որ իր սրտին հաճութիւնը տղուն յայտնէ , իսկոյն անոր խնդրոյն լսել ուզեց : « Հոգ չէ , տղաս , ըսաւ . իրաւ քիչ մը յոգնած եմ , այլ քեզի պէս քաղաքավար տղու մը պատասխան տալու կարող չըլլալու չափ յոգնած չեմ » :

Այս թոյլտուութեան վրայ Պետիկը համարձակեցաւ, եւ ցերեկուան եղած բաները համառօտ կերպով մը պատմեց, եւ աղէկ հասկըցնելու համար՝ ելաւ որ երթայ սկաւառակով ջուրը եւ բարակ գաւազանը բերէ:

Ան միջոցին՝ ծառան ներս անուշ եւ սուրճ կը բերէր: Հայրը թող չտուաւ որ տղան երթայ:

«Տղաս, տեղէդ մ'ելլեր. ես աղէկ հասկցայ ըսածներդ, կեցիր քեզի հասկըցնեմ» ըսելով գաւաթ մը ջուր ու անուշի դգալ մը առաւ, ասպանոյն չոր դգալը ջուրին երեսին մօտեցուց, տղան տեսաւ որ ջուրը վեր ելլելու պէս եղաւ, կամ դգալին ցատկեց ու անոր փակաւ, եւ ծայրէն 'ի վար

կաթիլի մը ձեւով կախուեցաւ :

Պետիկը աս տեսնելուն պէս
 գոչելով ըսաւ. « Ահա, Հայր, ահա.
 Բայց թէ ինչո՞ւ համար այդպէս
 կ'ըլլայ՝ այն կ'ուզեմ հասկնալ: Այ-
 սօր Մօրս հարցուցի, ըսաւ թէ՛
 յգողութիւն է. այլ ձգողութիւն ինչ
 ըլլալը չկրցաւ ինծի հասկըցնել,
 ու ըսաւ թէ Ձեզի հարցնեմ. ուս-
 տի կ'աղաչեմ, աս ձգողութիւնը
 ինչ ըլլալն ինծի հասկըցնես »:

« Շատ աղէկ տղաս, ըսաւ Հայ-
 րը. նախ եւ առաջ պէտք է գիտ-
 նաս թէ Աստուած ամեն բանը զատ
 զատ յատկու թիւններով ստեղծած
 է: Ձորօրինակ. մարդուս յատկու-
 թիւնն է խօսիլը, այլ ծառինը չէ.
 Թռչունինը՝ թռչիլ, որդերունը՝ սո-
 դալ, երկաթինը՝ կարծր ըլլալ. բամ-

պակիներ՝ կակուղ, կապարինը՝ ծանր
 ու փետուրինը՝ թեթեւ եւայլն .
 բայց աս ալ պէտք է գիտնաս
 թէ՛ քալելը , թռչիլը , սողալը ,
 կարծրութիւնը , կակղութիւնը
 եւայլն , առանձին բնութիւնն չեն ,
 հապա բնութեան յարկս-նիւնները կ'ըս-
 տին . զորօրինակ՝ մեր բնութե-
 նէն է որ ուտել, խմել, պառկիլ,
 ելլել, քալել ու նստիլ կ'ուզեմք .
 ըսել է թէ բնութիւնն աս տեսակ
 յատկութիւններն ունի : Ուստի
 ինչպէս որ մեր բնութիւնը զատ
 յատկութիւններ ունի , անանկ ալ
 ամեն բան . որովհետեւ բնու-
 թիւն ունի , զատ յատկութիւններ
 ալ ունենալու է : Զուրին բնու-
 թեանը յատկութիւններուն մէկն
 ալ աս ճգողութիւնն է , այսինքն .

ինչ բան որ անոր մօտենայ, անոր
կը ձգուի, կամ ան իրեն կը քա-
շէ » :

« Ուրեմն Հայր իմ, ջուրն ուրիշ
յատկութիւններ ալ ունի » :

« Այո՛. այլ առ այժմ ձգողու-
թիւնն ինչ ըլլալը հասկըցիր. Ձը-
գողութիւնը զօրութիւն մըն է,
որով երկու իրարու մօտ բաներ,
իրար կը քաշեն » :

« Երկու իրար քաշող բաներ
իրարու մօտենալու են թէ դըպ-
չելու են Հայր իմ », հարցուց Պե-
տիկը :

« Դպչել ըսելն ալ շատ մօտե-
նալ ըսել է. անանկ որ երբ եր-
կու մօտ բանին միջոցն աչքեր-
նուս ալ չերեւար, անոնք իրա-
րու դպած են կ'ըսենք » :

« Բայց, Հայր իմ, աս ձգողութիւնը միայն ջուրին քով չկայ, մագնիսին քով ալ կայ: Մայրս ինձի այսօր ցուցուց »:

« Շատ աղէկ տղաս, բայց մինակ մագնիսին բնութիւնը չէ որ աս յատկութիւնն ունի, այլ ամեն բանի բնութեան մէջ աս ձգողութեան յատկութիւնը կայ:

» Ձգողութեան պէս հինգ ուրիշ յատկութիւններ ալ կան, որոնք ամեն բնութեան մէջ կը գտնուին. ասոնք ատենօք պիտի սորվիս. առ այժմ սա միտքդ պահէ թէ ամեն բան ձգողութիւն ունի »:

« Ամեն բան ձգողութիւն ունի », կրկնեց տղան զարմանալով:

« Այո՛, ըսաւ հայրը. բայց ո՛րը քիչ եւ ո՛րը շատ »:

Պետիկն աս լսելով սկսաւ մը-
տածել, ու երկու մատովը ճա-
կատը կը շփէր, կարծես թէ տը-
ղուն ուղեղին մէջ որդ մտած էր :
Աղէկ մը խորհելէն ետքը, մէկէն
դարձաւ հօրն ըսաւ . « Եթէ այն-
պէս է, ինչո՞ւ համար սա սեղանը
քովի աթոռն իրեն չի քաշեր, կամ
ան երկուքն իրարու չեն փակ-
չիր » :

« Ըսի թէ ամեն բանին բնու-
թեանը մէջ ձգողութեան յատ-
կութիւնը կայ, կամ ամեն բան
ձգողութիւն ունի, բայց քեզի
չքաի թէ ամեն բան իրարու հետ
ձգողութիւն ունին կամ իրար կը
քաշեն եւ իրարու կը փակչին :

» Այսօր Մայրդ քեզի մագնի-
նիսին ձգողութիւնը ցուցուց, դու

ալ տեսար թէ ինչ զօրութեամբ
 ասեղն իրեն քաշեց : Այլ կը սը-
 խալիս , եթէ կարծես թէ մագ-
 նիսն ասեղին հետ ինչ ձգողու-
 թիւն որ ունի , ամեն բանի հետ
 ալ ձգողութեան նոյն զօրութիւնն
 ունի . կեցիր քեզի ցուցնեմ» Ը-
 սելով , մագնիսը բերել տալով Պե-
 տիկին տուաւ որ բռնէ . ետքը
 թերթ մը թղթէ ալ պղտիկ կը-
 տոր մը կտրելով , դարձաւ տղուն
 ըսաւ . « Առ ասիկայ ալ , ու մագ-
 նիսին քովը դիր , տեսնենք ինչ
 ուժով որ ասեղն իրեն քաշեց , ան
 կտոր թուղթն ալ անանկ իրեն կը
 քաշէ » :

Պետիկն ինչ որ ըրաւ , չկըր-
 ցաւ ան պղտիկ կտոր թուղթը մագ-
 նիսին բռնել տալ . շատ աշխա-

տելէն ետքը՝ դարձաւ հօրն ըսաւ
 թէ « չի բռներ » :

« Այո՛ , չի բռներ . քանզի մագ-
 նիսը թղթին հետ ձգողութիւն
 չունի . մինակ զանոնք կը ձգ-
 ուին որոնք իրարու հետ ձգ-
 ութիւն ունին : Անոր համար սե-
 ղանն ու աթոռը , թէպէտ իւրա-
 քանչիւր զատ զատ ձգողութիւն
 ունին , իրարու հետ ձգողութիւն
 չունին , իրար չեն քաշեր կամ ի-
 րարու չեն ձգուիր : Ասկէ հաս-
 կըցիր որ ամեն բան ձգողութիւն
 ունենալէն չի հետեւիր թէ մար-
 միններն անխտիր իրար կը ձգեն » :

Պետիկն իր սխալմունքն իս-
 կոյն տեսնելով , սկսաւ ծիծաղիլ ,
 ու խելքը գլուխը բերելով հար-
 ցուց թէ « Երբ երկու մարմիններ

իրարու հետ ձգողութիւն ունին ,
անոնց ո՞րը միւսին կը դիմէ » :

Հայրը խնդալով մը ըսաւ .
« Կեցիր տեսնենք : Սա դգալին
ծայրէն բռնէ , դուն ալ քաշէ , ես
ալ . տեսնենք որո՞ւ ձեռքը կը մը-
նայ » :

Պետիկը խնդաց ու ըսաւ .
« Անշուշտ քու ձեռքդ պիտի մը-
նայ » :

« Ինչո՞ւ համար » , հարցուց
Հայրը :

« Անոր համար որ քու ոյժդ
իմ ուժէս աւելի է » ըսաւ Տղան :

« Այսպէս ալ՝ ան մարմինը որ
աւելի իրենն +ւելւ- ոյժ ունի , կամ ,
ինչպէս որ գիտունները կ'ըսեն ,
չփողտան զօրութիւն ունի , ուրիշնե-
րուն կը յաղթէ » ըսաւ Հայրը :

« Ուրեմն, Հայր, դգալին ձը-
գողական դօրութիւնն աւելի ըլ-
լալով, ջուրին ձգողական դօ-
րութեանը կը յաղթէ ու իրեն կը
քաշէ: Բայց ինչո՞ւ բոլոր ջուրը
իրեն չքաշեց, ու մինակ կաթիլ
մը քաշեց »:

« Կեցիր որ ատ ալ հասկցնեմ,
տղաս: Սա գաւաթը վեր վեր-
ցուր », ըսաւ Հայրը:

Պետիկն ալ « շատ աղէկ » ըսե-
լով գաւաթը բռնածին պէս վեր
վերցուց, ու գոռոզաբար գլխէն
ալ վեր բռնեց:

Հայրը քթին տակէն խնդա-
լով, դարձաւ ըսաւ թէ, « Սա
անտուկն ալ տեղէն վեր վերցուր,
ու գաւաթիդ պէս վեր բռնէ »:

Տղան՝ զարմանալով, հօրը ե-

րեսը նայեցաւ , ու սկսաւ խնդալ .
 ինչու որ Պետիկը դեռ տասը
 տարեկան չկար , ուստի անոր
 ոյժը չէր հասներ որ սնտուկը
 տեղէն շարժէ :

« Ուրեմն , ըսաւ Հայրը ծիծա-
 դելով . ինչպէս որ քու ոյժդ կամ
 զօրութիւնդ մինակ ատ գաւա-
 թին կրնայ հասնիլ , ասանկ ալ
 դգալին զօրութիւնը կաթիլ մը
 ջուրի կը հասնի : Ասկէ դատ , կայ
 անանկ զօրութիւն կամ ձգողու-
 թիւն մը , որ թող չի տար որ
 ջուրերն իրարմէ զատուին . զոր
 օրինակ , ինչպէս որ մարմին մը՝
 ուրիշ մարմնոյ հետ ձգողութիւն
 ունի , ու ան իրեն կը քաշէ , աս-
 սանկ ալ ան մարմնոյն մէկ կտորը
 իրեն նման մէկալ կտորին հետ

ձգողութիւն կամ ձգողական դօ-
րութիւն ունի : Այս ձգողական
զօրութիւնը՝ ուրիշ բաներու հետ
ունեցած ձգողական զօրութենէն
շատ աւելի է . եւ այս զօրու-
թիւնն է որ ան քիչ մը ջուրը դը-
գալին ծայրը կաթիլ մը կը ձեւա-
ցընէ : Հիմայ ձգողութիւն ինչ ըլ-
լալն աղէկ մը հասկցար, տղաս » :

« Քիչ մը խելքս հասաւ , Հայր,
բայց ինչո՞ւ համար Աստուած աս
ձգողութիւնը՝ բնութեան յատ-
կութիւններուն մէկն ըրած է » :

« Ատոր սլատասխանը մարդ
չի կրնար տալ . քանզի մարդս չի
կրնար Աստուծոյ գաղտնեացը
խելք հասցնել : Ատոր համար Ե-
սայի մարգարէն կ'ըսէ թէ . — Չիք
քննութիւն իմաստութեան նո-

րա — : Եւ Պօղոս առաքեալն
ալ կ'ըսէ . — Ո՞վ գիտաց զմիտս
Տեառն կամ ո՞վ խորհրդակից լի-
նիցի նմա — » :

« Մենք այսչափ կրնանք հաս-
կընալ թէ Աստուած ձգողութիւ-
նը եթէ բնութեան յատկութիւն-
ներուն մէկն ըրած չըլլար, աշ-
խարհիս մէջ բան մը չէր ըլլար » :

Պետիկը զարմանալով հարցուց
թէ « Ինչո՞ւ » :

« Անոր համար որ, կրկնեց
Հայրը. եթէ ձգողական զօրու-
թիւն չըլլար, մարդուս շատ վը-
նասներ կ'ըլլային : Աս վնասնե-
րուն ամենէն փոքրը քեզի օրի-
նակ բերեմ որ հասկնաս :

» Եթէ ձգողական զօրութիւնը
չըլլար, մէկը չէր կրնար գիր գրել » :

Պետիկն աս լսածին սլէս՝ ա-
ւելի դարմացումը շատցաւ . սպ-
շած հօրը երեսը կը նայէր, ըսել
կ'ուզէր թէ ատանկ բան կ'ըլլայ :

« Սա կադամարն ու քովի գրի-
չը ինծի բեր, ըսաւ հայրը . ու
չոր գրիչը ձեռքն առնելով, կա-
դամարին մէջը թաթխեց ու դար-
ձաւ տղին ըսաւ . « Հիմայ տեսմը .
եթէ ջուրը գրչին հետ ձգողու-
թիւն չունենար, մեղանը գրչին
վրայ չէր ելլեր . եւ որչափ ես
գրիչը մեղանին մէջ թաթխէի,
հանած ատենս գրիչը չոր պիտի
ելլեր :

» Դարձեալ՝ եթէ ջուրի մա-
սունքը իրարու հետ ձգողական
գօրութիւն չունենային, մեղանը
գրչին ծայրը չէր ժողվուեր » :

« Աղէկ, Հայր իմ, ատ ըսած-
 ներդ մեղանին համար են, ես
 ջուրին ձգողութիւնը կը հարցը-
 նեմ » :

« Շատ աղէկ, տղաս. բայց
 մեղանը թնչ է. սեւցուցած ջուր
 չէ մի. կեցիր քեզի խնդալու
 բան մը ըսեմ: Եթէ ջուրը ձգո-
 ղութիւն չունենար, կաղամարին
 բոլոր մեղանն ալ երեսիդ վրայ
 թափէի, պէտք էր որ բոլորն ալ
 երեսէդ վար վազէր, ու երեսդ
 ինչպէս որ առաջ չոր ու մաքուր
 էր, այնպէս չոր ու մաքուր մը-
 նար. այնպէս չէ » :

Պետիկը չը կրցաւ խնդալը բըռ-
 նել, ու ըսաւ. « Կարելի է որ զիս
 չի թրջէ » :

« Կայ հեղուկ մը, որ ջուրէն

չատ տարբեր է, եւ անոր պէս
ամեն բանի հետ ձգողութիւն չու-
նի: Եթէ սա գրիչն անոր մէջ
թաթխեմ, կամ եթէ դուն մատդ
անոր մէջ խօթես, չի թրջիր, չոր
կ'ելլէ»:

« Հեղուկն ինչ է » հարցոց
Պետիկը:

« Գիտունները հեղուկ կ'ըսեն
այն բանին, որ ջուրի պէս է կամ
թանձր չէ. ինչպէս՝ գինին, օ-
ղին, իւղը եւայլն»:

« Ատ ըսած հեղուկդ ո՞րն է »:

Հայրը դեռ պատասխան չը
տուած, ծառաներուն մէկը նոյն
միջոցին սենեակէն ներս մտաւ,
ու իմացոց թէ կերակուրը պատ-
րաստ է. ուստի Հայրը դարձաւ
տղուն ըսաւ. « Հիմայ կերակուրի

իջնենք, ետքը ան հեղուկը քե-
զի կը ցուցնեմ, ու անոր ինչ ըլ-
լալը կը հասկցնեմ» :

Ապա հայր ու տղայ ձեռք
ձեռքի տալով, մէկ տեղ կերա-
կուրի իջան :

Կերակուրէն ետքը վեր ելան ,
 ու սուրճը խմելէն ետքը՝ Պետի-
 կին հայրը հրամեց որ կարթի (օլ-
 թային) մնաուկը ներս բերեն :
 Մնաուկին մէջէն փոքր սրուակ
 (շիշէ) մը հանեց , սեղանին վրայ
 դրաւ . ու սկսաւ քիչ մը մտածել :

Պետիկն իսկոյն սրուակին քով
 գնաց , տեսաւ որ մէջը արծաթի
 դոյնով ջուրի պէս բան մը կայ .
 որչափ ալ տղայական բնութիւնը
 զինք կը դրդէր որ ձեռքն առնէ
 ու ինչ ըլլալն հասկնայ , հօրմէն
 հրաման չառած՝ անոր ձեռք եր-
 կընցնել չէր ուզեր . քանզի աղէկ
 գիտէր թէ անանկ ընելը քաղաքա-

վարութեան շատ դէմ է : Ուստի
դարձաւ հօրն ու ըսաւ . « Հայր
իմ , կրնամ սրուակը ձեռքս առ-
նել ու այնպէս նայիլ » :

« Շատ աղէկ , տղաս , պատաս-
խանեց հայրը . այլ զգուշութեամբ
վեր առ , ու անանկ տեղը դիր » :

Պետիկը՝ սրուակը հազիւ վեր
վերցուցած էր , յանկարծ զարմա-
նալով մը գոչեց . « Ո՛հ , ինչ
ծանր է » :

« Այո՛ , ծանր է . այլ իր ծան-
րութենէն զատ , քեզի անոր ու-
րիշ յատկութիւններն ալ պիտի
ցուցնեմ , որ տեսնես թէ մէջինը
թէպէտ ջուրի պէս հեղուկ է բայց
ջուրէն շատ տարբեր է : Գնա՛ ,
ինձի թերթ մը թուղթ , փոք-
րիկ պնակ մը , անուշի դգալ մը

ու գուլպայի (չօրապի) շիշ մը բեր» :

Պետիկ ուրախութեամբ գնաց, իսկոյն հօրը ուղած բաներուն ամենն ալ բերաւ, ու սեղանին վերայ դրաւ :

Հայրն ալ սեղանին մօտենալով, աթոռ մը առաւ նստաւ : Սրուակը ձեռքն առաւ, ու ըսաւ. « Աս տեսմբ, ասոր մէջի եղածին՝ անդիկ (ժիւլա) կ'ըսեն » . յետոյ սրուակին բերանը բացաւ, ու անդիկը սնուակին մէջ պարպեց : Վաղած ատենը հալած կապարի կը նմանէր, ու վաղելէն ալ կը հասկցուէր թէ շատ ծանր ըլլալու էր :

« Հիմայ քեզի հասկցնել կ'ուզեմ, ըսաւ Հայրը . թէ անդիկը՝

Չուրի պէս ամեն բանի հետ ձգ-
 գողութիւնն չունի . եւ եթէ Չուրն
 ալ սնդկին պէս ան բաներուն
 հետ ձգողութիւնն չունենար, ինչ-
 պէս պիտի ըլլար :

» Գնան, մաքուր գրիչ մը առ
 ձեռքդ, ու ասոր մէջ թաթխէ,
 տեսնենք մեղանին պէս ասկէ ալ
 գրչիդ վրայ կաթիլ մը կրնաս վեր
 առնել » :

Պետիկը գնաց մաքուր գրիչ մը
 բերաւ, կամաց մը սնդկին թաթ-
 խելու եղաւ, տեսաւ թէ սնդի-
 կը՝ փոխանակ անոր ձգուելու
 կամ անոր փակչելու, գրչէն կը
 հեռանար, ու գրչին կոխած տե-
 ղը կը խորնար (չուխուր կ'ըլլար) :
 Երբ գրիչը վեր առաւ, տեսաւ
 որ գրչին ծայրը ինչպէս որ առաջ

մաքուր ու չոր էր, այնպէս մը-
նացած էր : Ուստի՝ կրկին գրիչը
մէջը թաթխեց ու հանեց . նորէն
թաթխեց, վերջապէս տեսնելով
թէ պարապ տեղը կ'աշխատէր,
դարձաւ դարմանալով մը հօրն ը-
սաւ . « Հայրիմ, չի փակչիր » :

« Այո՛, չի փակչիր », կրկնեց
Հայրը :

« Արդեօք գրչին հետ ձգողու-
թիւնն չունի », հարցուց Պետիկը :

« Անշուշտ չունի, ըսաւ Հայրը .
ոչ միայն գրչին հետ չունի, հա-
պա ուրիշ շատ բաներու հետ ալ
չունի . մատդ մէջը խօթէ, տես-
նենք կը թրչի » :

Պետիկն իսկոյն մատը սնդկին
մէջ թաթխեց, ու հանած ատենը
տեսաւ որ մատն առաջ ինչպէս

որ չոր էր, նոյնպէս չոր մնաց :

« Հիմայ տեսանք, ըսաւ Հայրըր. թէ սնդիկն ալ ջուրին ձգողութիւնն ունենայու ըլլար, 'ի հարկէ մատդ թրջելու էր: Ահա աա է սնդկին ջուրէն մեծ տարբերութիւնը, այսինքն, ջուրն ուրիշ շատ բաներու հետ ձգողութիւն ունի, այլ սնդիկը չունի. եւ սնդկին ձգողութեան ամենէն շատը իր մասնիկներուն հետ է » :

« Մասնիկն ինչ է, Հայր իմ » :

« Մասնիկ ըսելը, տղաս, մանր մուկեր կտորուանք կամ փտորուանք ըսել է » :

« Սնդիկը կամ ջուրը փտորուանք կ'ունենայ, հաց է որ փտորի », ըսաւ Պետիկ խնդալով մը :

« Հացին փտորները, կրկնեց

Հայրը . հացին մանր մուկեր կտոր-
ուկանքն ըսել են . ուստի ամեն
բանի փտորներուն , գիտունները
մասնիկ կ'ըսեն » :

« Աղէկ , բայց սնդիկը կամ
ջուրը կը փտորի , եւ ձեր ըսածին
պէս , մասնիկ մասնիկ կ'ըլլայ » :

« Աեցիր տղաս , քեզի ցուցը-
նեմ » , ըսելով դգալը ձեռքն ա-
ռաւ ու անով պնակին մէջէն քիչ
մը սնդիկ դրաւ : Ա'երեւար թէ
դժուարութիւնով կը դնէր , ինչու
որ սնդկին ձգողութիւնը , ար-
ծաթ դգալին հետ շատ քիչ , եւ
իր մասնիկներուն հետ շատ աւել-
ի ըլլալով , սնդիկներուն մաս-
նիկներն իրարմէ զատուիլ չէին
ուզեր : Ինչ եւ իցէ , դգալովը քիչ
մը սնդիկ առաւ , ու սեղանին վը-

բայ փռած թերթ մը թուղթին վրայ թափեց : Մնդիկը թուղթին վրայ հեղուկէ գունդ մը եղաւ մընաց , ու թուղթին քովերէն բռնելով , քանի երերցուց , սնդիկը « փփփ կտորի պէս թղթին վրայ ասդին անդին կը գլորէր :

Սպա գարձաւ , տղուն ըսաւ . « Հիմա տեսար , եթէ աս ալ ջուրին պէս թուղթին հետ ձգողութիւն ունենար , պէտք էր որ թուղթը թրջէր կամ թուղթին ձգուէր : Հիմայ մեր մասնիկներուն գանք » :

Գուլպայի շիշը ձեռքն առնելով , սկսաւ սնդիկը բաժնել ու կտոր կտոր ընել . որոնք մանտրրտիկ գնտակներ եղան ու ասդին անդին կը գլորէին : « Հիմայ տե-

ամբ, ինչպէս սնդիկը մասնիկ մասնիկ կ'ըլլայ կամ կը փտորի » :

« Աղէկ, Հայր իմ. աս սնդիկը փտորեցաւ, այլ ջուրը ինչպէս փտոր փտոր, կամ ձեր ըսածին պէս մասնիկ մասնիկ կրնաս ընել » :

« Գդալին վրայ առած կաթիլը՝ ջուրին մէկ պղտիկ կտորն է, եւ ամեն բանի պղտիկ կտորին ալ մասնիկ կ'ըսեն, չըսինք » :

« Ուրեմն, Հայր իմ, ամեն բան մասնիկ մասնիկ կ'ըլլայ կամ կըրնայ փտորիլ » .

« Այնպէս է, տղաս. ինչու որ ամեն բան շատ մասնիկներէ բաղկացած կամ շինուած ըլլալով, ան մասնիկները կրնան իրարմէ զատուիլ կամ բաժնուիլ : Գիտուններն անոր Բո՛ժո՛հում կ'ըսեն,

եւ աս ալ, ձգողութեան պէս բը-
նութեան յատկութիւններուն մէ-
կըն է: Ասոր վրայ քեզի ուրիշ
ատեն կը խօսիմ. հիմայ դուն սնդ-
կին ու ջուրին տարբեր բնութիւ-
նը սորվելու ես, ու ձգողութեան
զօրութեանն աղէկ մը խելք հաս-
ցընելու ես »:

Քանի որ հայրը աս բաները
Պետիկին կ'ըսէր, անիկայ ականջ
դնելով, աղէկ մը մտիկ կ'ընէր,
եւ ձեռքի գրչովը սնդկին գըն-
տակներուն հետ կը խաղար: Ա-
սանկ խաղալու ատենը կը տեսնէր
որ երկու գնտակ իրարու քով
խիստ մօտենալուն պէս, իսկոյն
իրարու հետ կը միանային, ու ա-
նով կը հասկընար թէ սնդկին մաս-
նիկները, իրաւ հօրը ըսածին պէս,

իրարու հետ շատ ձգողական զօրութիւն ունին:

Պետիկին մտքին նորէն բան մը գալով, դարձաւ հօրը հարցուց, « Ինչո՞ւ անանկ կը որ կը որ կը ձեւանան եւ թուղթին վրայ ջուրի պէս չեն տարածուիր »:

« Պատճառն աս է, տղաս, ըսաւ հայրը. ինչպէս որ քեզի առաջուց ըսի, անդկին բնութիւնը՝ ջուրին բնութենէն շատ տարբեր է, եւ աս տարբերութիւնն ալ սա է. ջուրը շատ բաներու հետ ձգողութիւն ունի, այլ անդկին ձգողութեան ամենէն շատն՝ իր մասնիկներուն հետ է. եւ ամեն մէկ մասնկան մէջ եղած ձգողական զօրութիւնը հաւասար կամ մի եւ նոյն ըլլալով, ան մասնիկ-

ներն իրար քաշած ատեն մի եւ
նոյն զօրութիւնով իրար կը քա-
շեն դէպ իրենց կեդրոնը » :

« Կեդրոնն ինչ է », հարցուց
Պետիկը :

« Կլոր բանի մէջ տեղին (օր-
թային) կեդրոն կ'ըսեն, ինչպէս՝
անիւի (թէքէրլէկի) մը կեդրոնը՝
մէջ տեղի ծակն է, ան ծակը՝ ուր
կառքին առանցքը (տինկիլը) կը
մտնէ . ինչու որ ան ծակէն կամ
ան կէտէն դէպ անուին բոլորտի-
քը որչափ դիժ քաշես, ամենքն
աւ հաւասար կ'ըլլան . այսինքն
մի եւ նոյն երկայնութիւնն ունին :
Նաեւ գնդաձեւ բանի մը կամ
դնդակի մը կեդրոն՝ անոր մէջ
տեղին (կէօպէկին) կ'ըսեն, զոր
տինակ՝ նարնջի (փօրթուղակի)

մը կուտերն ուր որ են՝ ան տեղին կեդրոն կ'ըսուի . ինչու որ՝ ան տեղէն գէպ 'ի նարնջին բոլորաիքը կամ երեսը որչափ գիծ քաշելու ըլլաս , գիծերուն ամենքն ալ իրարու հաւասար կ'ըլլան : Ուստի՝ սնդկին գնդակներուն իրարու հետ ունեցած ձգողական զօրութիւնն ամեն կողմէն հաւասար ըլլալով , այսինքն՝ իրար մէկ ուժով քաշելնուն համար , երբ ան մասերը մէկ տեղ կու գան , գնտակ մը կը ձեւանայ » :

Պետիկին խելքն աս փիլիսոփայական բացատրութեանն աղիկ մը չհասնելով , կամ , թերեւս տղայական բնութեամբ սնդիկներուն շարժմանն աւելի մտադիր ըլլալով քան թէ հօրը ըսածնե .

բուն , դարձաւ ըսաւ . « Հայր իմ ,
 ես հիմայ հասկցայ թէ ինչո՞ւ հա-
 մար սնդիկը գրչիս վրայ չելլեր » :
 « Ինչո՞ւ » , հարցուց :

« Անոր համար որ , ըսաւ տը-
 դան . սնդիկը շատ ծանր ըլլալով ,
 գրիչս վեր առած ատենս վրայէն
 վար կ'իյնայ » :

« Այդ չէ պատճառը , տղաս ,
 ըսաւ հայրը . նախ եւ առաջ պէտք
 էր որ սնդիկը գրչիդ հետ ձգո-
 ղութիւն ունենար . այսինքն՝ ա-
 նոր փակչէր : Արդ տեսար որ գըր-
 չիդ փակչելու տեղ՝ գրչէդ կը
 փախչի . դարձեալ՝ եթէ սնդկին
 վեր չելլելունս պատճառը ծանրու-
 թիւնն ըլլար , պէտք էր որ փռու-
 ուած թուղթին վրայ ջուրի պէս
 տարածուէր ու թուղթին ձգուէր .

այսինքն՝ թուղթը թրջէր : Իրաւ ,
անդիկը ջուրէն շատ ծանր է , բայց
անոր՝ գրչիդ հետ եւ ուրիշ շատ
բաներու հետ ձգողութիւն չու-
նենալուն պատճառը ծանրութե-
նէն չէ , այլ իր յատուկ բնութե-
նէն է : Աեցիր , քեզի հասկցնեմ՝
ըսելով՝ անտուկէն կարթ (գօղա)
մը հանեց , ու երբ անդկին մօտե-
ցուց , կարթն անոր դպաւ չգը-
պաւ , անդիկն իսկոյն կարթին կա-
պարին (խուրչինին) փակաւ ու
ջուրին պէս վրան տարածուեցաւ :

Ետքը դարձաւ տղուն ըսաւ .
« Հիմայ տեսմը որ անդկին գրչիդ
չփակչելը ծանրութենէն չէ : Եթէ
ծանրութիւնն անոր ձգուելուն ար-
գելք ըլլար , աս կարթին կապա-
ին վրան ալ ելլելու չէր . այ-

սինքն ասոր ալ ձգուելու չէր » :

Աս միջոցին, Պետիկը մէկէն գոչեց . « Հայր իմ, նայէ, նայէ, դգալն ինչպէս կը փայլի » :

« Այո՛, ըսաւ հայրը ցաւելով մը . աս յանցանքն իմս է, ինչու որ մոռցայ ըսելու թէ սնդիկն արծաթին հետ ձգողութիւն ունի » :

« Ի՞նչ վնաս ունի, Հայր իմ, չնայիս, ինչպէս գեղեցիկ փայլեցուց . մնացած դգալներն ալ բերեմ որ անոնք ալ փայլեցնենք » :

« Ա՛չ, ո՛չ, տղաս, մի՛ հոգնիր, ըսաւ հայրը խնդալով . ահա քեզի հինգնոց մը . եթէ կ'ուզես՝ ատիկայ փայլեցուր . բայց վաղը պիտի տեսնես, որ բոլոր աշխատանքդ պարասլ եղած է » :

« Ինչո՞ւ, Հայր իմ » :

« Անոր համար որ մինչեւ վաղն արծաթը պիտի սեւնայ, եւ աս դգալն ալ արծաթագործին (գուլու մճի) զրկելու ենք որ մաքրէ :

» Գանք հիմայ մեր ջուրին ձգողութեանը, ըսաւ հայրը : Ըսինք թէ՛ ջուրը շատ բանի հետ ձգողութիւն ունի . այսինքն որ բանի մօտենալու ըլլայ, անոր կը ձգուի : Բայց ջուրին ձգողութիւնը մինակ երեսանց չէ, այլ շատ բաներու մէջ ալ կ'անցնի, եթէ նոյն բաները ծակծկոտ ըլլան կամ ծակ ու ծուկ ունենան, ու անոնց ամեն մէկ մասնիկին ձգուելով, թաց կը պահէ : Ինչպէս սպունգը (սիւնկէր), կտաւը, հողը, եւ այլն» :

« Գիտեմ, Հայր իմ, ատոնք ջուրը կը ծծեն » :

« Ծծել ըսելը, տղաս, ուրիշ բան չէ՝ այլ հեղուկի մը ուրիշ բանի մը մասնիկէ մասնիկ անցնիլն ըսել է: Աեցիր հասկցնեմ » ըսելով, հրամեց որ գաւաթ մը գինի ու կտոր մը մաքուր ձերմակ շաքար բերեն: Շաքարին կտորը ձեռքն առնելով, դարձաւ տղուն ըսաւ թէ, « Գինւոյն ու շաքարին իրարու հետ ձգողութիւն ունենալը գիտես. ինչու որ գինին ալ ջուրին բնութիւնն ունի: Ուստի՝ ինչպէս որ դդալը ջուրին դպցնելով վրան կաթիլ մը ջուր ելաւ, ասանկ ալ սա շաքարը՝ գինւոյն դպցնելուս պէս՝ ծայրը կաթիլ մը գինի ձգուելու կամ ելլելու է. անանկ չէ՞ տղաս »:

« Այո՛, Հայր իմ, այո՛ »:

« Ուրեմն կեցիր նայինք » ըսելով, շաքարը երբ գինւոյն դըպցուց, իրաւ գինին շաքարին ձրգուեցաւ. բայց երբ տեսաւ թէ գինին շաքարին ծայրը կաթիլ մը ձեւանալուն տեղը, կամաց կամաց շաքարն 'ի վեր կ'ելլէր մասնիկէ մասնիկ անցնելով, եւ գինին կարմիր ըլլալուն համար՝ շաքարն ալ կարմրեցաւ :

Խեղճ տղան ապշած կայներ կը նայէր, երբ հայրը դարձաւ հարցուց. « Հիմայ ծծե՞ն ի՞նչ է, հասկցա՞ր » :

« Այո՛, ըսաւ Պետիկ, գլուխն ալ երերցնելով. հիմայ հասկցայ ցերեկուան եղածը » :

« Յերեկն ի՞նչ եղաւ, տղաս » :

« Յերեկը, Հայր իմ, երբ նա-

ւակիս հետ կը խաղայի, թաշկի-
նակս տաշտին մէկ քովը մոռցած
էի, ու երբ առնելու դացի, տե-
սայ թէ թաշկինակիս մէկ ծայրը
ջուրին մէջն ինկած էր, ու այն
պատճառաւ բոլոր թաշկինակս
թրջեր էր» :

« Այո՛, ըսաւ հայրը . ջուրին
աս կերպ ձգողութիւնովը թաշ-
կինակդ թրջած էր . ջուրին աս
տեսակ ձգողութեան հաշիւն ձը-
ղողութիւն կ'ըսուի, ինչու որ
մազէն առնուած է :

» Փիլիսոփաները, շարունակեց
հայրը . մազն առած, խոշորացոյ-
ցով նայած ու տեսած են թէ
պղտիկ խողովակի (պօրույի) պէս
բան մըն է, ու մարդուս քրտինքն
անոր մէկ ծայրէն ներս մտնելով,

մէջէն կ'անցնի ու միւս ծայրէն
գուրս կ'ելլէ » :

« Ատանկ բան կ'ըլլայ , Հայր
խմ . եթէ ուրիշ մը ըսելու ըլլար ,
չպիտի հաւատայի : Մազը ծակ
կ'ունենայ . կամ թէ՛ ունենայ ալ ,
այնքան բարակ ծակին մէջէն
ինչպէս քրտինք կը մտնէ » :

« Մազին ծակ ունենալը , տը-
ղաս , գուն ալ կրնաս խոշորացոյ-
ցով տեսնել . բայց հիմայ ջուրին
բարակ ծակէ մը ներս մտնելը քե-
զի ցուցնեմ որ խելքդ պառկի »
ըսելով , գրասեղանը բացաւ ու
մէջէն ապակիէ (պիլլօրէ) գուլ-
պալի ասեղի (չօրապի շիշի) պէս
բան մը հանեց , ու Պետիկին ձեռ-
քը տալով , ըսաւ . « Նայէ , ասոր
մէջը ծակ կայ թէ ոչ » :

Պետիկն ապակի ասեղը լուսոյն բռնելով, աչքը տնկեց ու նայեցաւ որ իրաւ անոր մէջ տեղը մազի պէս բարակ ծակ մը կար :

Հայրը նորէն ասեղը ձեռքն առնելով, գաւաթ մ'ալ ջուր առաւ . ու ջուրին մէջ քիչ մը կարմիր գինի խառնելով, ըսաւ թէ՛ « Գինին ջուրին խառնելուս պատճառը՝ ջուրին մինակ գոյն տալու համար է, որ ցուցնելու բանս աղէկ տեսնես » :

Ետքը ապակիէ ասեղին մէկ ծայրը ջուրին մէջը խօթելով, ըսաւ . « Աղէկ նայէ որ տեսնես » :

Պետիկն աչուրները բացեր կը նայէր : Շատ զարմացաւ երբ տեսաւ որ ջուրն իրաւ ապակւոյն մէջի ծակէն կամաց կամաց վեր

կ'ելլէր, ու շատ մը նայելէն ետ-
քը, դարձաւ ըսաւ հօրը. « Հայր
իմ, ինչո՞ւ ալ վեր չելլեր » :

« Անոր համար որ՝ ջուրը խո-
ղովակին ներսի մակերեւոյթին
հետ ունեցած ձգողական զօրու-
թիւնն այնքան է, կամ մինչեւ
այն բարձրութիւնն է » :

« Մակերեւոյթն ինչ է, Հայր » :

« Բանի մը երեսին կամ բոլոր-
տիքին կ'ըսեն մակերեւոյթ, զոր
օրինակ, սա սնտուկը քանի՞ ե-
րես կամ կողմ ունի » :

« Հինգ », ըսաւ Պետիկ :

« Ինչո՞ւ », հարցուց հայրը :

« Մէյ մը վրայի երեսը, չորս
ալ քովի երեսները, հինգ չը՞ներ » :

« Այո՛, տղաս, հաշիւդ շիտակ
է. այլ ատ սնտուկը տակ չունի մի » :

Պետիկ խնդալով « վեց » ըսաւ :
 « Ինչ եւ իցէ , տղաս , կրկնեց
 հայրը . ան վեց երեսը կ'ըսուին
 սնտուկին մակերեւոյթը : Ասոր
 պէս , աս փարչին բոլորտիքն
 ալ՝ փարչին մակերեւոյթը կ'ըլ-
 լան . ու փարչին ներսի դին ալ
 բոլորտիք ըլլալով , փարչը երկու
 մակերեւոյթ ունեցած կ'ըլլայ .
 այսինքն մէկ մը դուրսի մակե-
 րեւոյթը , եւ մէկ մ'ալ ներսի :
 Ուստի աս խողովակն ալ փարչին
 պէս երկու մակերեւոյթ ունենա-
 լով , ջուրին այն ձգողական գո-
 րութիւնը ներսի մակերեւոյթին
 հետ է : Ասկէ զատ , շարունակեց
 հայրը . ջուրին ունեցած ծանրու-
 թիւնն ալ թող չի տար որ ջուրն
 այնչափ աւելի վեր ելլէ : Նաեւ

եթէ աս ծակն աւելի պզտիկ ըլլար, ջուրն աւելի վեր կ'ելլէր. ասոր հակառակը՝ եթէ աւելի մեծ ըլլար, այնչափ ալ վեր չէր ելլեր»:

« Ինչո՞ւ », հարցուց Պետիկ :

« Անոր համար որ ծակը պըզտիկ ըլլալով, մէջի մակերեւոյթն ալ նոյնչափ քիչ կամ պզտիկ կ'ըլլար, ու ջուրն ալ մաղային ձգողութեան համեմատութիւնը գտնելու համար՝ շատ կամ քիչ վեր կ'ելլէր :

» Հիմայ սա պէտք է որ միտքդ պահես թէ՛ ան բաները որ ծակ-ծրկոտ են, ջուրը անոնց հետ աս մաղային ձգողութիւնն ունի. բայց սնդիկը չունի, կամ ջուրին պէս այնքան բարակ ծակէ ներս չի մտներ : Զոր օրինակ՝ եթէ հողով

լեցուն թաղարի (սագսըյի) մը մէջ
 ջուր լեցնես, ջուրն աս մաղային
 ձգողութիւնով իսկոյն հողին բու-
 լոր մասնիկներուն կը տարածուի,
 այլ եթէ սնդիկ լեցնելու ըլլաս,
 կը տեսնես որ ժողովուած կը կե-
 նայ, եւ եթէ իրեն ճամբայ մը
 գտնէ, մինչեւ թաղարին տակը
 կ'իջնէ առանց հողին մասնիկնե-
 րուն ձգուելու, կամ անոնց տա-
 րածուելու » :

« Ինչո՞ւ համար սնդիկը ջուրի
 պէս ամեն բանի հետ ձգողու-
 թիւն չունի » հարցուց տղան :

« Սնդկին բնութիւնն ասանկ
 է, շարունակեց հայրը . ջուրինն
 ալ անանկ : Բայց ջուրն ալ ամեն
 բանի հետ ձգողութիւն չունի,
 ինչպէս են բոլոր իւղային բաներ :

Նաեւ քանի մը անասուններու ,
մորթերու եւ քանի մ'ալ բոյսե-
րու հետ ձգողական դօրութիւն
չունի . զոր օրինակ՝ կաղամբը (լա-
հանան) ջուր չբռներ . սագ (խագ)
մը ջուրին մէջ լողալու ըլլայ՝ վը-
րան գլուխը չի թրջիր . կղբին
(գունատուղին) մորթը թէպէտ միշտ
ջուրին մէջն է , բնաւ անոր հետ
ձգողութիւն չունի . եղը ջուրին
հետ չմիանար » :

« Իրաւ , իրաւ , Հայր իմ , ա-
տոնք բոլորն ալ տեսած եմ ու
գիտեմ : Օր մը ծովին վրայի տու-
նը նստած ատենս , կենդանի մը
տեսայ որ ծովէն ելաւ , ու նորէն
մէջը ցատկեց , վրան չոր էր : Յով-
հան ըսաւ թէ կուղբ է » :

« Հիմայ աղէկ մը խելքդ տեղ

ըրան, տղաս. ձգողութեան ինչ
 ըլլալը հասկցանք, եւ ամեն բան
 ձգողութեան վրայօք դատ դատ
 բնութիւն ունենալը, իմացանք.
 այսինքն թէ՛ ոմանք իրարու հետ
 ձգողական զօրութիւն ունին, ու
 մանք ալ չունին» :

« Աղէկ, Հայր իմ. բայց ամեն
 մէկ բանին՝ դատ դատ ձգողա-
 կան բնութիւն ունենալն ինչպէս
 հասկընալու է » :

« Փորձով », ըսաւ հայրը :

« Ասով գլուխ կ'ելլուի մի, որ
 մէկը փորձելու է » :

« Շատ աղէկ, տղաս, ըսածդ
 շիտակ է. այլ գիտութիւն սիրող
 մարդիկ մինչեւ հիմայ այնչափ
 փորձեր ըրած են, որ քեզի առ
 մասին աշխատելու կարօտութիւն

չեն ձգեր. եւ անոնց փորձերէն
ամեն մէկ բանին յատուկ բնու-
թիւններն աղէկ մը սորվելով կար-
գի տակ դրած են, եւ անիկայ
ալ մասնաւոր գիտութիւն մը ը-
րած են ու ան գիտութեան ալ
+ + - ան - թի - ն կամ բնու - ծ - թի - ն ա-
նունը տուած են, որուն տաճկե-
րէն + + - կ'ըսուի:

« Քիմիան ամա է, Հայր իմ »
հարցուց Պետիկ մեծ զարմացմամբ:

« Այո. հասցա թնչ կ'ուզէիր
որ ըլլար », կրկնեց հայրը:

« Ես կը կարծէի թէ քիմիա
կամ ձեր ըսածին պէս բնալու-
ծութիւն գիտցողը միայն ոսկի շի-
նել կը գիտնայ »:

« Իրան, տղան, կան անանկ
ռամիկ մարդիկ որ քու ըսածիդ

պէս կը կարծեն այս պարզ գի-
 տութիւնը, եւ խարդախ մարդոց-
 մէջ խաբուելով, աս բանին հա-
 մար շատ ստակներ ալ կորսնցու-
 ցած են. այսինքն ոսկի շինել սոր-
 վելու համար: Այլ դուն այս գի-
 տութիւնն ալ ատենօք պիտի
 սորվիս, ու ան ատեն աղէկ պի-
 տի հասկընաս թէ՛ բնալուծու-
 թիւնը միայն ոսկիին ինչ բնու-
 թեան տէր ըլլալը չի սորվեցներ,
 այլ ուրիշ բաներուն բնութիւնն
 ալ, եւ ան բաներուն մէջ իրարու
 հետ աւելի ձգողական դօրութիւն
 ունեցող անոնք են՝ որ իրար ա-
 ւելի կը սիրեն, կամ որոնց բնու-
 թիւնն իրարու աւելի յարմար է:
 Նայէ ինչպէս ես քեզ կը սիրեմ.
 Ինչու որ մեր բնութիւններն ի-

ըրարու յարմար են . . . . . :

« Ասկէ զատ , Հայր իմ , ըսաւ Պետիկ հօրը խօսքը կտրելով . ես ալ ձեր արիւնէն եմ . ինչպէս որ ջուրին ու անդկին մասնիկներն իրարու հետ ամենէն աւելի ձգողական գորութիւն ունին , նոյնպէս ալ իմ մարմինս ձեզի հետ նոյն գորութիւնը չունի մի » :

« Շնտ ապրիս , տղաս , ըսաւ Հայրն ուրախանալով . ահա դուն արդէն փիլիսոփայ ես . ուստի Պօլիս դացած ատենս գիտութեանց վրայ աղէկ ու աղուոր կազմուած գիրք մը պիտի առնեմ , ու այդ գեղեցիկ խորհրդածութեանդ համար քեզի ընծայ ընեմ » | :

Պետիկ ուրախութենէն ելաւ հօրը ձեռքը պաղաւ , ու շնորհա-

կալ ըլլալով ըսաւ . « Հայր իմ ,
 կերակուրէն առաջ կ'ըսէիր թէ՛
 -Յի թէ բնութիւնն աս ձգողու-
 թեան յատկութիւնը չունենար ,
 մեզի անկէ շատ մեծ վնասներ
 պիտի ըլլային - . ուստի կ'աղա-
 չեմ որ ան վնասներուն ինչ ըլ-
 լալն ինծի հասկցնես » :

« Շատ աղէկ , տղաս . եթէ մե-
 լանը գրչին հետ ձգողութիւն
 չունենար , չէի կրնար գրչին վը-
 րայ առնել » :

« Ատ սորվեցայ » ըսաւ Պետիկը
 « Յետոյ , կրկնեց հայրը . եթէ
 թուղթն ու մելանն իրարու հետ
 ձգողութիւն չունենային , մելանը
 թղթին վրայ չէր ելլեր , ես ալ
 գիր չէի կրնար գրել : Ասկէ դատ,
 եթէ ջուրը անդկին պէս շատ բա-

ներու հետ ձգողութիւնն չունե-
 նար, անով բան մը չէինք կրնար
 լուանալ: Ինչու որ ջուրին ձգո-
 դական զօրութեամբն է որ ամեն
 բան կը լուացուի ու կը մաքրուի:
 Զոր օրինակ՝ եթէ աղտոտ պնակի
 (Թապախի) մը մէջ ջուր լեցնես,
 մատովդ ալ պնակը շփելու ըլ-
 լաս, աղտը զպնակը կը թողու ու
 ջուրին ձգողական զօրութեամբը
 ջուրին մասնիկներուն հետ կը մի-
 անայ, ու ջուրը թափած ատենդ՝
 ջուրին հետ մէկ տեղ աղտը կ'եր-
 թայ, պնակն ալ կը մաքրի:

» Ասոր պէս ալ աղտոտ լա-
 թերը կը լուացուին ու կը մաք-
 րուին. բայց աս ալ միտք բե-
 րելու ես որ ջուրն ամեն բան մի-
 նակ չի կրնար լուանալ կամ մաք-

րել, ինչու որ, ինչպէս առաջ ըսի, ջուրն իւղային բաներու հետ ձգողութիւն չունենալուն համար ձենձոտ լաթերը չկրնար մաքրել:

» Գարձեալ՝ մեզի շատ մեծ վնասներ կ'ըլլային եթէ ջուրը հողին հետ ձգողութիւն չունենար. ինչու որ անձրեւ գալէն ետքը եթէ ջուրը հողին մասնիկներուն հետ չխառնուէր, երկրին երեսը չոր կը մնար, եւ ան ատեն երկրին երեսը ոչ բոյս կ'ըլլար ոչ ալ անասուն կ'ապրէր, ամեն բան երաշտութենէ կը չորնար ու կը մեռնէր »:

« Իսկ եթէ անձրեւը չի կտրելու ըլլար, ան ատեն ալ չէին կրնար ապրիլ », հարցուց Պետիկ:

« Ո՛չ, ըսաւ հայրը. ինչու որ

Եթէ ջուրը հողին հետ ձգողութիւն չունենար, դպած բանը չէր կրնար թրջել. այլ սնդկին պէս գնտակ գնտակ մնալով, հողին մէջէն կը վազէր, ու ամենէն խոր տեղեր կը կենար:

» Ասոնցմէ զատ, շարունակեց հայրը. եթէ ձգողութիւնը բնութեան յատկութիւններուն մէկը չըլլար, ան ատենը աշխարհիս մէջ ալ բնաւ ամբողջ բան մը չէր մնար. ամեն բան փտոր փտոր կ'ըլլար. քանզի ինչպէս որ քեզի հասկըցուցի, ամեն բան մասնիկներէ բաղկացած է. ուստի եթէ աս մասնիկներն իրարու հետ ձգողական զօրութիւն չունենային, հարկաւ իրարմէ զատ՝ փտոր փտոր պիտի մնային. եւ աս փտորներն

ինքնին բան մը չըլլալուն համար, աշխարհս ալ ամբողջ բան մը պիտի չըլլար :

» Ասոր համար է որ Աստուածաշունչը կ'ըսէ թէ — Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին եւ զերկիր, եւ երկիր էր աներեւոյն եւ անպարտաւոր — :

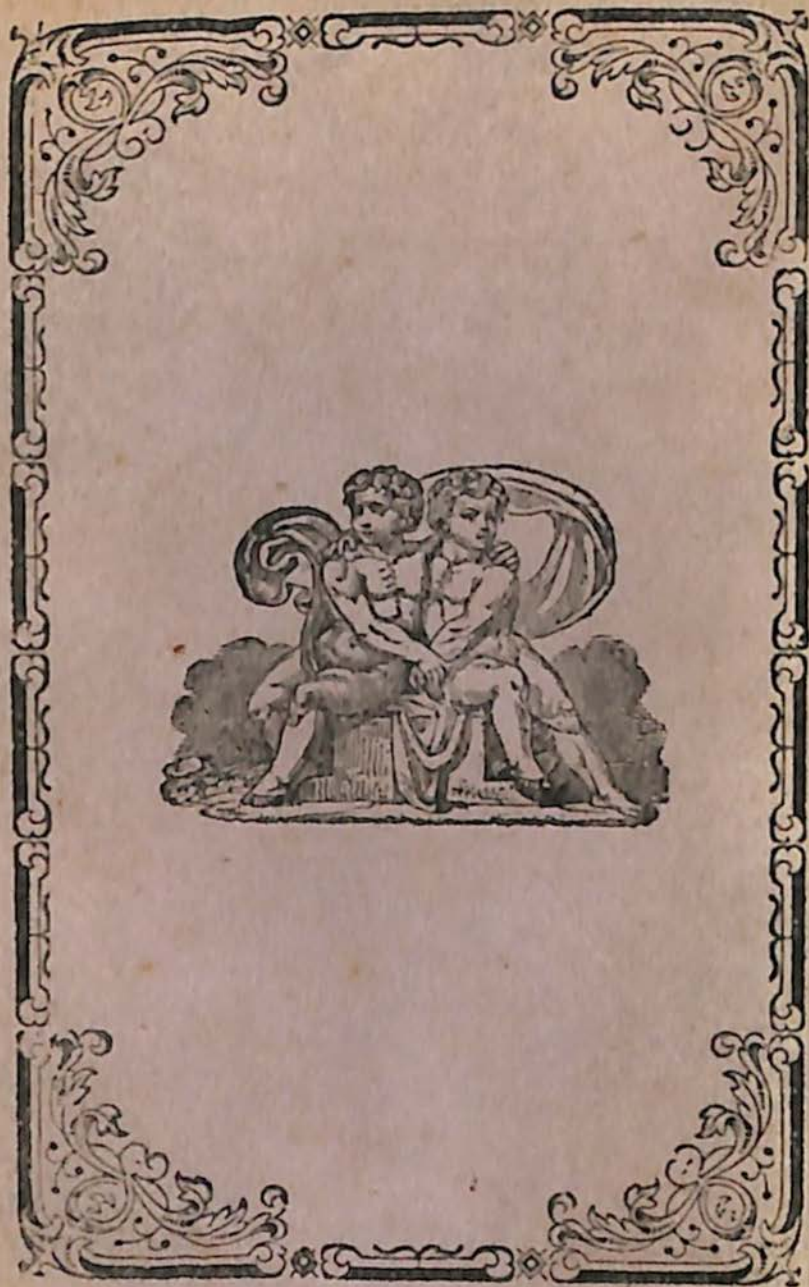
» Աստուած աս յատկութիւնը բնութեան տալով՝ մեղի օրէնք մը սահմանած է, ու պատուէր տուած է որ մենք ալ մեր ցեղը, այսինքն մարդոց ամենքն ալ ամեն բանէն աւելի սիրենք : Ինչու որ՝ եթէ անբան կամ խելք ու միտք չունեցող բաներ բնութեամբ իրար կը քաշեն, որչափ աւելի պարտաւորութիւն է մեզի ալ իրար քաշել կամ սիրել : Խե-

լացի մարդիկ մարդասիրութիւնը ,
այսինքն առհասարակ ամեն մարդ
սիրելը , առաքինութիւններէն մէ-
կը համարած են . ուստի քեզի կը
հարցընեմ տղաս , ըսաւ հայրը . ե-
թէ մարդասիրութիւնն առաքի-
նութիւն է , ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻԻՆԸ,
այսինքն՝ մեր ազգը սիրելը նը-
չափ աւելի ~~առաքինութիւնն~~ ըլլալու
է . ինչու որ մեր ազգակիցները
կամ համազգիները մեզի աւելի
մօտ ըլլալով՝ բնականաբար մեր
սէրն անոնց վրայ աւելի ըլլալու
է . ուրեմն՝ քեզի կը պատուիրեմ,
տղաս , որ նախ ԱԶԳԱՍԻՐ եւ ա-
պա ՄԱՐԴԱՍԻՐ ըլլաս » :

Վ Ե Ր Զ

cybernet

zum

Ständebuch von 1865

Dr. August von ...

J. ...

Dr. ...

1865